

על גב דרשע איהו מכתיר את הצדיק, ויכול צדיק גמור להעניש אותו, גם ענוש לצדיק לא טוב. משום אותו טוב שהוא פחת רגלי הרשע, אין להענישו, שאולי יחזור בתשובה ויתגבר על יצרו, ויהיה עפר פחת רגליו. שמצד של רשע וטוב לו (שכינת) שוכנת, (רות ג) ותגל מרגלותיו ותשפכ. זהו (משלי ל) ושפחה פי תירש גברתה. (ומצד של צדיק גמור) שפחה - יצר הרע נקבה. יצר הרע - זכר. בגללו נאמר (ישעיה מב) וכבודי לא אחר לא אתן. (במדבר א) והזר הקרב יומת.

ומצד של צדיק ורע לו, שכינה היא עטרה על ראשו של אדם, ושפחה - יצר הרע - נכנעת פחת גברתה. ומצד של צדיק גמור אין זר ואין יצר הרע. ומצד של רשע גמור אין לו חלק בשכינה, שאין חלק לאדם בשכינה אלא מצד הטוב.

ואין כל שכינה שקולות, שהרי שכינה של עץ טוב ורע היא כפסא, אבל שכינה של עץ החיים, עליו נאמר (תהלים ה) לא יגרף רע. (אלא) משום שנאמר בה ומלכותו בכל משלה, מי שפוגם את מקומו נחשב כאלו עשה קלון לגבירה. שקלון הגבירה הוא מי שמזלזל במקומה, וקלון הגבירה הוא של המלך.

כר שפן מי שמעביר אותה ממקומה ושם שפחה במקומה, שבכל מקום שהוא פוגם, הגבירה אינה שרויה שם, אלא שפחה, שהיא פגומה, שורה במקום פגום. ופגם של אדם של חטאיו פוגם בכל איבריו, עד שלא מוצאת הגבירה מקום לשרות שם, ואין לו תקון עד שיחזירנה לכל איבריו.

רביה. ואף על גב דרשע איהו מכתיר את הצדיק, ויכול צדיק גמור לאענשא ליה, (משלי יז) גם ענוש לצדיק לא טוב, בגין שהוא טוב דאיהו תחות רגלוי דרשע, לית לאענשא ליה, דאולי יחזור בתשובה ויתגבר על יצריה, ויהא עפר תחות רגלוי.

דמסטרן דרשע וטוב לו, (נ"א שכינתא) שכינת, (רות ג) ותגל מרגלותיו ותשפכ. האי איהו

(משלי ל) ושפחה כי תירש גבירתה. (ד"א ומסטרן דצדיק גמור) ושפחה, יצר הרע נוקבא. יצר הרע, דכר. בגיניה אתמר, (ישעיה מב) וכבודי לא אחר לא אתן. (במדבר א) והזר הקרב יומת.

ומסטרן דצדיק ורע לו, שכינתא איהי עטרה על רישא דבר נש, ושפחה יצר הרע, אתכפייא תחות גבירתה. ומסטרן דצדיק גמור, לית זר, ולית יצר הרע. ומסטרן דרשע גמור, לית ליה חולקא בשכינתא, דלית חולקא לבר נש בשכינתא, אלא מסטרן דטוב.

ולית כל שכינתא שקולין, דהא שכינתא דאילנא דטוב ורע, איהו כרסייא, אבל שכינתא דאילנא דחיי, עלה אתמר, (תהלים ה) לא יגורף רע. אבל (ד"א אלא) בגין דאתמר בה, (תהלים קג) ומלכותו בכל משלה, מאן דפגים אתר דילה, אתחשיב פאילו עביד במטרוניתא קלנא. דקלנא דמטרוניתא איהו, מאן דמזלזל באתרהא. וקלנא דמטרוניתא, דמלכא איהו.

כר שפן מאן דאעבר לה מאתרהא, ושוי שפחה באתרהא. דבכל אתר דאיהו פגים, מטרוניתא לא שריא תמן, אלא שפחה, דאיהי פגימא, שריא באתר פגים. ופגימו דבר נש דחובוי, פגים בכל אברין דילה, עד דלא אשפחת מטרוניתא אתר לשריא תמן. ולית ליה תקינא (דף ק"ח ע"א) עד דיחזיר לה על כל אברין דילה.